

FRÅGOR OCH SVAR

Frågor: En konvertit möter mycket nytt i det Ortodoxa livet. Allt är inte alltid så självklart heller för den okunnige. Det sägs ju att man skall lära sig gå innan man kan börja att springa. Så är nog konvertitens situation. Jag har funderat mycket över kyssandet i vår kyrka och skulle vilja ha svar på några olika frågor. Frågorna är inte rangordnade på något sätt, utan nedskrivna som de kom in i mina tankar.

1. Har kyssandet en teologisk innebörd eller är det en etnisk tradition?

2. Att man kysser prästens hand, när man får eller lämnar något åt honom, ser jag som ett sätt att vörda prästen. Han är ju länken mellan oss och Kristus. Är detta rätt uppfattat?

3. Vi vördar även ikonerna genom kyssande. Jag har däremot fått lära mig att man aldrig kysser ikonerna på ikonostasen. Vad gäller?

4. Skall vi lekmän hälsa prästen med 3 kyssar?

5. Om ja, hur skall detta gå till? Kysser man först vänster eller höger sida?

6. Jag har någon gång hört att man aldrig kysser på kinden, utan på axeln. Vad gäller?

7. Sedan tycker jag att det är lite osvenskt att lekmännen hälsar på varandra med kyssar. Här borde vi ha någon form av enhetlighet. Det kan nämligen uppfattas som om man är högfärdig om man inte hälsar med kyssar. Någon synpunkt på detta?

Svar: Tack för Dina många och uppriktiga frågor. Vi skall besvara dem i nummerordning:

1) När man i Bibeln talar om kyss och om att kyssa någon är det mestadels fråga om en form av hälsning eller avsked mellan intima vänner, ett uttryck för tillgivenhet och innerlig gemenskap. Den "heliga kyssen", på grekiska *philema hagion*, som omtalas i

några av de nytestamentliga breven var i den urkristna församlingen ett tecken på den gudomliga kärleken, som förenade de Kristus-troende. Vi kan som exempel ta den Hl. Paulus' uppmaning till församlingen i Rom: "Hälsen varandra med en helig kyss." (Rom 16:16) och den Hl. Petri ord "Hälsen varandra med en kärlekens kyss" (1 Petr. 5:14). Man kan sedan med fog säga att denna tradition i synnerhet har levt kvar i den Ortodoxa kyrkan. Vi kysser ju heliga föremål, relikier, ikoner och prästerskapets högra hand. Däremot har denna tradition långsamt försvunnit bland de kyrkor som under historiens gång lämnat den Ortodoxa kyrkan, mest påtagligt givetvis hos protestantiska samfund. Och eftersom de latinska kyrkotraditionerna har format västerlandet så har vi som lever i väst och är uppväxta där alltmer kommit ifrån "ortodoxt" kroppsspråk, så att vi upplever det som främmande det som en gång var naturligt. Så svaret på frågan är alltså att "kyssandet" har en teologisk innebörd som hör ihop med ett Ortodoxt beteendemönster, *orthopraxia*, inför det heliga.

2) Vi kysser den högra handen på biskopar, präster, abbotar och abbedissor därför att vi på det sättet visar heder gentemot det kyrkliga ämbetet eller den ställning personen besitter. Kyssen visar också respekt för personens beslut att tjäna Gud på bekostnad av hans eller hennes personliga uppoffring. Personen är ofta som Du mycket riktigt påpekar länken mellan Kristus och människan. Vi kyssen biskopens eller prästens hand vidare därför Han i den Gudomliga Liturgin med sina händer berör de Heliga gåvorna. Därför är det alltid god praxis att med sedvanlig hälsning hälsa på hela prästerskapen efter firandet av den Gudomliga Liturgin då dessa kommer direkt från vidrörandet av det Heliga. God praxis är att invänta att prästerskapet lämnar kyrkan och där hälsa dem med kyss. Vi bör givetvis vidare alltid "ta välsignelse" dvs hälsa prästen med en handkyss då vi möter honom och då vi skiljs åt. Detta kan givetvis ske många gånger under dagen. Och att "ta välsignelse" går till som så att vi bugar oss och med höger hand vidrör marken (utan att göra ett korstecken) och sedan lägger höger hand i vänster med handflatorna uppåt för att där motta prästens högra hand som vi alltså kysser eftersom han representerar Kristus.

3) Vi kysser alltså ikoner. Att hälsa på en ikon på vardagar går till så att man gör ett korstecken och en prostration, dvs faller på knä med pannan mot marken, och ett korstecken och en prostration. Sedan kysser vi ikonen. Och till sist gör vi åter ett korstecken och en prostration. På lördagar och söndagar ersätter vi prostrationen med att med höger hand vidröra marken. Vi bör vidare om det är en Kristus ikon endast kyssa Hans fötter eller händer. Om det är en Mandylion, "icke-av-händer-gjord", så kysser vi Kristi hår och aldrig hans ansikte. Ikoner av Theotokos, Guds Moder, eller helgonen vördas genom att vi kysser deras händer. I en kyrka kan vi på detta sättet vörda alla ikoner, men vi bör undvika dem som finns på Templon. Ordet ikonostas är egentligen inte en korrekt term för den bildvägg som skiljer altarrummet, sanktuariet, från den övriga kyrkan, även om den används i de flesta faktaböcker. Nåväl, ikonerna på Templon kallas på grekiska för *Despotis Eikones*, dvs "biskopens ikoner" och detta indikerar vem som enligt vår heliga tradition hälsar dessa ikoner med en kyss. Ingen annan bör därmed hälsa på dessa på detta sätt. Vi är dock väl medvetna om att många Ortodoxa inte äger kännedom om denna tradition. Det hindrar oss dock inte från att påtala vad som är mest korrekt.

4) En präst hälsar vi på genom att "ta hans välsignelse", på ovan nämnda sätt. Om vi vill hälsa på honom mer familjärt är det givetvis inte något som är fel eller inkorrekt, men givetvis inte heller nödvändigt. Situationen får avgöra. Observera däremot att kvinnor aldrig kysser prästmunkar eller munkar med kindkyssar och män aldrig bör försöka kyssa nunnor på så vis.

5) Du frågar om hur man hälsar på någon om man gör det med kyss, om man börjar med höger eller vänster kind, och svaret på det är att det inte spelar någon roll och oss veterligen finns det inte heller någon tradition om detta.

6) Vi misstänker att Du kan blanda ihop en informell familjär hälsning med den hälsning prästerskapen utväxlar strax före Trosbekännelsen i den Gudomliga Liturgin. Den går till så att den förste prästen säger till den andre "Kristus är mitt ibland oss" och man kysser symboliskt varandras högra skuldror och sedan vänstra skuldror och sedan varandras högra hand varpå

den andre prästen säger till den förste "Han var och är och skall så vara". Det finns vidare ett ytterligare tillfälle i Ortodox liturgi där en symbolisk kyss utväxlas och det är vid Påsknattens orthros. Vid slutet av morgongudstjänsten strax före läsandet av den Hl. Johannes Chrysostomos kateketiska homilia sjungs "Kristus är uppstånden" och bröderna (församlingen) hälsar varandra med en kyss. Detta går till på följande sätt. Prästen tar det Heliga Evangeliet och ställer sig framför dörrarna till altarrummet. Abboten träder fram och kysser det Heliga Evangeliet och prästens högra hand, som normalt är dold under *phelonionet*, skruden. Abboten tar sedan Evangeliet från prästen och ställer sig på hans högra sida. Därefter, i rang och ordning, kysser bröderna först det heliga Evangeliet och sedan prästen och abboten, därefter stående på linje efter abboten, i åldersordning, hälsar och kysser de varandra. Allt enligt gudstjänstens rubriker. I vår Metropolitens kloster i Fili går Påskhälsningen till på följande sätt: Direkt efter att man gått in i kyrkan efter *Anastasis* (Uppståndelsegudstjänsten) stiger Metropolitens upp på tronen och en präst håller Evangeliet bredvid honom. Sedan under Påskkanons sjungande får folket komma fram och kyssa Evangeliet och ta emot Metropolitens välsignelse. Hälsningen mellan bröderna äger sedan rum efter Påsknattens gudstjänst i *Trapezan* (matsalen) efter sjungandet av "Detta är Uppståndelsens dag..." med Uppståndelsens ikon på proskynetarion (ikonstället). Med andra ord Påskhälsningen är ingalunda något "puss och kram kalas" i Ortodox tradition.

7) Vad som sedan är svenskt eller osvenskt kanske sedan snarare än kulturanthropolog eller etnolog skulle besvara än en präst. Vi tror dock inte att man kan eller skall försöka tvinga på någon ett specifikt kulturmönster. Känner man att man vill ha en distans till andra människor och inte vill vara så närgången som att kyssa varandra kinder så är det något vi skall respektera. Å andra sidan så skall vi inte heller glömma bort hälsningens kristna ursprung, som vi visat på ovan.